

Три заручники
Джон Бакен

Століття

Найкращий спосіб заховати викрадену людину – позбавити її пам'яті й надати їй відносної волі. Практично неможливо розшукати таких людей, навіть якщо вони були помітними в суспільстві фігурами. Разом із втратою пам'яті зникають сталі зовнішні ознаки, які надають можливості для впізнання, а заодно змінюється й зовнішність. Лорд або парламентарій можуть перетворитися на докера, палубного матроса чи волоцюгу, що вештається під одним із лондонських мостів.

Головний герой – таємний агент, шпигун і майже супермен, відійшов від справ і нарешті влаштувався з коханою в далекому селі. І ось одного разу його знаходять – ні, не месники, кредитори чи наймані вбивці, а всього лише прохачі. З одним-єдиним проханням: допомогти визволити з рук злодіїв, бандитів чи взагалі вселенського зла заручників.

Джон Бакен

Три заручники

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо – і відеокасет, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

Про автора

Ім'я Джона Бакена (1875–1940) практично невідоме українському читачу, хоча він був не тільки першокласним письменником, автором блискучих «шпигунських» романів і романів-біографій, але й одним із найбільш розумних, проникливих і далекоглядних політичних діячів Великої Британії та Канади.

Виходець із родини шотландського пастора-кальвініста, Бакен 1892 року вступив до юридичного факультету університету в Глазго, і тоді ж почав пробувати сили в літературі. Його статті, нариси та оповідання охоче друкували популярні англійські журнали і газети. Після закінчення університету Бакен переїхав до Лондона, але незабаром змінив кар'єру адвоката на посаду секретаря лорда Альфреда Мілнера – верховного комісара імперії у справах африканських колоній. Протягом двох з половиною років він супроводжував свого патрона в Південній Африці, у самий розпал Англо-бурської війни (1899–1902), а потім спробував щастя як видавець.

Перед Першою світовою війною Джон Бакен повернувся до журналістики і всі воєнні роки був європейським кореспондентом британської «Таймс».

У цей же час він став секретним співробітником британської розвідувальної служби в чині лейтенанта, і досвід цієї роботи не минув для нього даремно – 1915 року на світ з'явився його перший «шпигунський» роман «Тридцять дев'ять сходинок», який мав гучний успіх. Саме тут уперше виник привабливий образ героя, що згодом кочував сторінками романів Джона Бакена, – Річарда Ганнея. Серед них і роман «Три заручники», виданий 1924 року – один із найбільш захоплюючих сюжетів про викрадення з політичним підґрунтям і водночас – вражаюча панорама звичаїв та політичного життя Англії до і після кривавої світової бійни.

У повоєнні роки Джон Бакен зайнявся політикою, але не залишав літературу – у цей час були опубліковані написані ним кілька романів, біографії Вальтера Скотта, Олівера Кромвелля і Юлія Цезаря, а також нариси про британські колонії в Африці.

1927 року письменник був обраний до Палати громад. Згодом він прославився блискучими промовами на захист шотландської церкви, проти антисемітської політики Гітлера і на користь створення єврейської держави на землях Палестини. Парламентська діяльність принесла Джону Бакену ряд вищих нагород і титул лорда Твідсмурського, а 1935 року король призначив його генерал-губернатором Канади. На цій посаді письменник і залишався аж до своєї кончини 1940 року.

«Тридцять дев'ять сходин» уперше були екранізовані 1935 року великим Альфредом Гічкоком, потім з'явилися екранізації 1959 і 1978 років, а 2008 року режисер Джеймс Гоуз зняв сучасний ремейк цієї хвилюючої історії. За мотивами роману створена популярна комп'ютерна гра.

І в наші дні книги Джона Бакена продовжують виходити багатьма європейськими мовами, увага читачів до цих чудових зразків жанру не слабшає.

Глава 1

Доктор Грінслейд міркує

Пригадую, того вечора, перетинаючи Млиновий луг, я відчував себе цілком щасливим й упокореним. Був один із тих весняних днів, коли здається, що зараз не середина березня, а, скоріше, травень, і лише прохолодний перламутровий серпанок на заході нагадує про те, що із зимою ще не зовсім покінчено. Тепло прийшло на диво рано: уже встиг зацвісти терен, а під кущами зажовтіли примули. Куріпки утворили пари, граки добудовували гнізда, над луками носилися зграї дроздів-горобинників, що поверталися на північ. На болотистому березі річечки я нарахував з півдужини бекасів, а на зарослій папороттю лісовій галявині помітив вальдшнепа. У мене навіть з'явилася надія, що цього року птахи знову влаштуються в наших краях, як бувало раніше. Тішить, коли спостерігаєш, як природа знову оживає, і знаєш, що цей клаптик англійської землі належить мені і тільки мені, а всі ці дикі створіння – в якомусь сенсі співмешканці, які живуть у моєму скромному будинку.

Інакше кажучи, я перебував у доброму гуморі, бо знайшов те, про що давно мріяв. Одразу після закінчення війни я купив садибу Фоссе – як весільний подарунок для Мері, і ми прожили в ній два з половиною роки. Моєму синові Пітеру Джону йшов п'ятнадцятий місяць, він ріс тямущим малюком, здоровим, як лоша-стрибунець, і кумедним, як щеня тер'єра. Навіть прискіпливий погляд Мері не помічав у ньому жодних ознак нездоров'я.

Проте, садиба вимагала постійної уваги і чималих зусиль, оскільки за роки війни повністю занепала. Треба було прорідити дерева, полагодити хвіртки та огорожі, замінити дренажні труби, відновити підйомники на колодязях, заготовити корми для худоби, та й поля в кінці садиби заново окультивувати. Утім, усе найскладніше й найбільш трудомістке вже було зроблено, і, обходячи поглядом луки біля річки і ледь помітні за ліском фронти садиби, що колись була зведена ченцями поблизького монастиря, я відчував, що врешті-решт кинув якір у затишній гавані.

На столі в бібліотеці на мене чекав стос листів, але я до них не доторкнувся, бо не відчував ані крихти бажання спілкуватися із зовнішнім світом. Поки я приймав ванну, Мері крізь двері спальні викладала новини: Пітер Джон вередує через черговий зубик, який тільки-но прорізався, нова корова шортгорнської породи чомусь дає все менше молока, до старого Джорджа Веддона повернулася онука, яка наймалася на службу, з'явилася нова

порода качок, а в підстриженому куці біля озера звив гніздо дрізд-омелюх[1 – Співочий птах із родини дроздових зі строкатим коричнево-білим оперенням. Набагато більший за звичайного співочого дрозда.]].

Пусті балачки, скажете ви, але мені вони були куди цікавіші, ніж події в Росії або сутички племен у передгір'ях Гіндукушу. Щиро кажучи, я до того занурився в хатні справи, що майже перестав зазирати в газети. Найчастіше номер «Таймс» так і залишався нерозгорнутим, оскільки Мері цікавили лише некрологи й оголошення про весілля, а вони друкувалися на останніх шпальтах.

Але в цілому не скажеш, що я став читати менше. Вечорами я нерідко занурювався в історію нашого графства, намагаючись більше дізнатися про наших попередників на цих землях. Мене тішила думка, що я живу в місці, яке залишалося населеним протягом цілої тисячі років. Років триста тому в цих краях раз у раз відбувалися жорстокі сутички між «кавалерами» і «круглоголовими»[2 – «Кавалери» – прізвисько прихильників англійського короля Карла I (1600–1649) в епоху Англійської революції XVII століття. Їхні противники – «круглоголові» – підтримували Парламент.], і з часом я став справжнім знавцем цих мікроскопічних битв. Утім, крім місцевих баталій, жодної зацікавленості військовими справами у мене не залишилося.

Одного разу, спускаючись у хол, ми зупинилися прямісінько посеред довгого сходового прольоту й одночасно подивились у вікно, за яким виднілися клаптик газону, частина озера і прогалина в лісі, за якою зеленіло лугове роздолля. Мері стиснула мою руку і промовила:

– Яка чарівна тутешня природа! Діку, ти коли-небудь думав, що ми оселимося в такому благословенному місці? Як же нам пощастило!

Зненацька її обличчя змінилося – таке з нею іноді траплялося, і Мері раптом стала глибоко серйозною. Я відчув, як здригнулася її рука.

– Усе це якось надміру добре. Ми надто любимо це місце, – прошепотіла вона. – Але так не може тривати довго. Іноді мені стає моторошно...

– Нісенітниця! – розсміявся я. – Що може статися? І взагалі: не розумію, як можна боятися щастя?

Зрозуміло, я знав, що насправді Мері нічого не боїться.

Вона засміялася у відповідь:

– І все одно: у мене те, що греки називали «ейдос». Ти, старий дикуне, звичайно, й гадки не маєш, що це означає. А це ось що: ти відчуваєш, що йти по життю треба смиренно й обережно, майже навшпиньки, аби тільки не прогніввити богинь долі. Хотіла б я знати, як це робиться.

Спроби йти навшпиньки закінчилися тим, що на останній сходинці Мері спотикнулася, і наш статечний рух сходами закінчився невеликим, але зовсім не урочистим вовтузінням. Ми ледь не збили з ніг доктора Грінслеяда.

Педдок – нині він служив у нас дворецьким – саме допомагав доктору позбутися пальто, і за виразом обличчя поважного медика я зрозумів, що на сьогодні його робота закінчена, і він має намір пообідати разом із нами.

Мабуть, варто сказати кілька слів про Тома Грінсліда – з усіх тутешніх знайомих з ним я зійшовся особливо близько. Високий і худорлявий, злегка зсутулений, він був рудоволосий, а очі його мали той зеленувато-блакитний колір, який нерідко супроводжує волосся подібного відтінку. Судячи з кольору обличчя і випнутих вилиць, ви могли б вирішити, що він шотландець, але насправді Грінслейд народився в Девонширі, тобто на південному заході Англії. Утім, він стільки подорожував світом, відвідав таку безліч екзотичних місць, що майже забув про край, де минуло його дитинство.

Мене теж чимало хитало по світу, але порівняно з Грінслідом це майже ніщо. Почав він із посади суднового лікаря на китобійному судні. Потім брав участь у війні з бурами, після чого став суддею в Південно-Африканській республіці, у містечку Ліденбург. Незабаром це заняття йому набридло, і він повівся до Уганди, де досконало вивчив тропічні хвороби, водночас мало не відправив себе до праотців, експериментуючи зі щепленнями. Потім його закинуло до Південної Америки, де наш док набув у Вальпараїсо нічогеньку таку собі практику, але незабаром чкурнув до Малайських Штатів[3 – Федерація чотирьох держав, які були розташовані на півострові Малакка (Негрі-Сембілан, Паханг, Перак і Селангор). Існувала від 1896 до 1942 р.], де непогано заробив на каучуковій лихоманці. Після цього він протягом трьох років подорожував Центральною Азією: досліджував Північну Монголію з якимось хлопцем на прізвище Дакетт і полював на нові види квіткових рослин у Китайському Тибеті, оскільки був пристрасним ботаніком-аматором.

Додому Грінслейд повернувся влітку 1914 року, плануючи зайнятися деякими дослідженнями в лабораторії, але почалася війна, і він вирушив до Франції як офіцер медичної служби в складі добровольчого батальйону. Зрозуміло, він не уникнув поранення, провів деякий час у шпиталях, після чого поїхав до Месопотамії, де і перебував до Різдва 1918 року, займаючись своєю справою, але при цьому примудряючись раз у раз потрапляти в найрізноманітніші пригоди. Зокрема, він побував у Баку разом із Денстервілем[4 – Денстервіль, Ліонель – британський воєначальник, генерал-майор. Очолюваний ним експедиційний корпус вступив у Баку в серпні 1918 року.] і навіть дістався до Ташкента, де більшовики два тижні протримали його в лазні, переобладнаній у в'язницю. Під час війни він перехворів усіма відомими хворобами, бо скрізь підставляв голову під обух, але ніщо не змогло знищити його залізного здоров'я. Він не раз говорив мені, що серце, легені й артеріальний тиск у нього, як у двадцятирічного юнака, хоча на той час йому вже перевалило за сорок.

Однак після закінчення війни док Грінслейд таки заспокоївся і забажав безтурботного життя. Тому й купив практику в найусамітнішому зеленому куточку Англії. Пояснював він цей учинок так само, як і ті, хто за часів бурхливого Середньовіччя йшли в монастир: він шукав тиші і спокою, аби подбати про власну душу. Тишу він знайшов, але спокій – навряд чи, бо я ніколи ще не бачив, щоб сільський лікар віддавався своїй справі з таким завзяттям. Він відвідував пацієнтів тричі на день, і часом удосвіта вже поспішав до якоїсь циганки, щоб прийняти пологи. Ось якою людиною він був, крім того, що в медичних колах його вважали першокласним фахівцем у своїй

галузі. І незважаючи на невпинні турботи, док примудрявся стежити за всіма новітніми досягненнями медицини. Утім, лікарська справа була лише частиною його незліченних захоплень та інтересів. Я ще ніколи не зустрічав людину з такою невтоленною жагою цікавості до всього на світі.

Жив Том Грінслейд на фермі, розташованій милі за чотири від нас. Там він займав дві кімнати, ущент набиті книгами. Уважаю, його бібліотека нараховувала кілька тисяч томів. Удень безперервно, а нерідко й чималу частину вечора і ночі, він об'їжджав пацієнтів на своєму маленькому прогулянковому автомобілі, і все ж, навідувшись до нас після двох джун візитів, він незмінно залишався бадьорим і сповненим енергії, ніби тільки-но підвівся з ліжка, добре виспавшись. Із ним можна було розмовляти на будь-які теми – птахи, тварини, рослини, книжкові новинки, політика, релігія, – тільки не про нього самого. Кращого співрозмовника годі було уявити: крім гостроти розуму і начитаності у нього була просто чудова удача, чисте золото. Якби не він, я б у цій глушині напевно пустив би коріння і відростив пагінці, бо маю вроджену схильність до здерев'яніння. Мері схвалювала нашу дружбу, а Пітер Джон його просто обожнював.

Того вечора у дока був відмінний настрій, і вряди-годи він торкнувся свого минулого. Мова зайшла про людей, з якими йому хотілося б побачитися знову: про ірландця з іспанською кров'ю, власника маєтку на півночі Аргентини, який наймав чередниками диких горців і щонеділі влаштовував між ними кулачні бої, після чого виходив сам на сам із переможцем і неодмінно відправляв його в нокаут; про шотландця, негоціанта з Ханькоу, який подався в буддисти, став ченцем і читав молитви китайською і санскритом із виразним акцентом уродження Глазго; але перш за все – про одного малайського пірата, який, за словами дока, був справжнім святим Франциском в поведженні з тваринами, але сутим Нероном зі своїми родичами-людьми.

Потім розмова зайшла про Центральну Азію, і Грінслейд зауважив, що коли знову залишить Англію, то неодмінно вирушить у ці краї, адже саме туди стікається найстрашніший непотріб з усього світу. На його думку, кінець кінцем саме там мало статися щось дуже незвичне.

«Лише подумайте! – врешті-решт вигукнув він. – У містах із такими дивовижно казковими назвами і неймовірним минулим, як Бухара або Самарканд, владу захопили якісь жалюгідні банди комуністів! Так не може тривати вічно. Одного чудового дня вир історії породить нового Чингісхана або Тимура. В Європі панує справжній розгاردіяш, але Азія – це первісний хаос».

Після обіду ми сіли біля каміна в бібліотеці, яку я обробив на манер бібліотеки сера Волтера Булліванта в Кеннеті, як записався собі сім років тому. Взагалі-то я розраховував перетворити її на своє персональне гніздечко, де міг би спокійно писати, читати і курити, але Мері не дозволила. У неї нагорі була своя симпатична вітальня, обшита дерев'яними панелями, але вона рідко туди заглядала. І хоч я, бувало, проганяв її, вона завжди поверталася, як польова куріпка повертається до гнізда.

Ось і зараз вона сіла з іншого боку мого письмового столу. Щодо порядку, я дотримуюся поглядів старого мисливця, але з Мері неможливо боротися. Тому мое робоче місце зазвичай захаращено її листами й рукоділлям, іграшки та розмальовки Пітера Джона по вінця заповнюють шафу, де я тримаю свої

альбоми з рибальськими мушками, а сам Пітер Джон щоранку влаштовує собі будиночок під перевернутим стільцем на камінному килимку.

Вечір видався прохолодний, тому сидіти біля вогню було приємно, дрова зі старого грушевого дерева наповнювали бібліотеку чудовим ароматом. Док узяв детектив, який я впівока читав, і недбало глянув на обкладинку.

– Я можу читати практично все, – докірливо промовив він, – але мене все одно вражає, що ти, Діку, витрачаєш час на такі дурниці. Ці книжечки занадто примітивні. Ти і сам здатний скласти щось дотепніше.

– Хто завгодно, тільки не я! Це до біса захоплює, і я просто не розумію, як людям до снаги так писати.

– Немає нічого простішого. Автор пише розповідь індуктивно, а читач слідує за перебігом його думок дедуктивно. Розумієш, про що я кажу?

– Ні, – чесно зізнався я.

– Дивись. Припустимо, я хочу написати роман, який буде мати успіх у не надто вибагливої публіки. Тоді я почну з того, що підберу декілька фактів або речей, ніяк між собою, на перший погляд, не пов'язаних.

– Наприклад?

– Та все що завгодно... – Подумавши секунду, він продовжив: – Наприклад, сліпа стара за прядкою на заході Північного нагір'я [5 – Частина Шотландії, розташована на півночі від затоки Ферт-оф-Клайд.], якийсь сарай на норвезькому саєтері [6 – Саєтер – гірський луг у Скандинавії, де випасають молочну худобу.] й антикварна крамничка в Північному Лондоні, яку тримає правовірний єврей із фарбованою бородою. Досить далекі речі, чи не так? А потім треба вигадати зв'язок між ними – це не так уже й складно, якщо у тебе є уява, – і вплести всю цю трійцю в розповідь. Читач, який на початку навіть не підозрює про їхній зв'язок, буде здивований і заінтригований, і, якщо історія якісно скроєна, врешті-решт отримає від неї задоволення. Його захопить винахідливість автора, оскільки він не знає, що цей автор спершу вигадав рішення, а потім уже підігнав під нього умову задачі.

– Більш-менш зрозуміло, – посміхнувся я. – Але ти, Томе, позбавив мене почуття провини, яке я постійно відчував, читаючи подібну літературу. Відтепер у мене немає причин захоплюватися розумом творців детективів.

– І ще одне заперечення проти книг такого роду: їм постійно бракує вигадки, точніше, вони не враховують, як до біса заплутане сучасне життя. Це б згодилося років двадцять тому, коли більшість людей у Європі міркували і поводитися більш-менш логічно, але тепер усе змінилося. Діку, ти коли-небудь звертав увагу на те, скільки відвертого божевілля посіяла у світі війна?

Мері, яка сиділа з рукоділлям під лампою, підвела голову і неголосно розсміялася.

Обличчя Грінсліда залишилося серйозним.

- У цьому будинку я можу говорити про такі речі відверто, тому що ви обидва - чи не єдині цілком розважливі люди, яких я знаю. Як лікаря мене це приголомшує. Я практично не зустрічаю людей, в яких за останні сім років не утворився б той чи інший звих у голові. Для більшості цей звих має позитивне значення: вони швидше виходять зі звичної колії і постійно готові до змін. Але в деяких це межує з безумством, наступний крок за яким - злочин. Порадьте, коли ваша така ласка, як писати сучасний детектив, дотримуючись правил, що існували чверть століття тому? Сьогодні нічого не можна приймати на віру, і герою - звичайно ж, досвідченому й проникливому детективові, - просто немає на чому базувати свої висновки.

Я заперечив, що зловісній війні останнім часом стали приписувати навіть те, що в дитинстві вчили вважати первородним гріхом.

- Ох, Томе, я ж не ставлю під сумнів твій кальвінізм. Первородний гріх нікуди не подівся, але цивілізація для того і потрібна, щоб захвати його в тюрм і задрати всі люки. А зараз він підводить голову, наче нічого не сталося. Але справа не тільки в гріху. Відбувається розхитування механізмів людського мислення, загальне розгвинчування гайок. І як не дивно, що б там не казали про неврози воєнного часу, люди, які брали безпосередню участь у бойових діях, страждають від них менше, ніж усі інші. Гірше з тими, хто тікав від війни. Це добре видно на прикладі Ірландії. Наразі будь-який лікар має бути трохи психологом. Як я вже говорив, нічого не можна приймати на віру, і якщо тобі потрібні справжні детективи, а не дитячі теревені, доведеться винаходити щось нове. Раджу спробувати, Діку.

- Ні, дзуськи, мені більше до смаку чіткі факти.

- Але, чорт забирай, друже, факти давно перестали бути чіткими. Я б міг вам розповісти...- Він осікся, і я вже вирішив, що зараз почую якусь цікаву історію, але док, вочевидь, передумав.- Візьми, наприклад, увесь цей шарварок навколо психоаналізу. У цій ідеї немає нічого нового, але люди вперто панькаються з нею, виставляючи себе при цьому повними бовдурами. Жахливо, коли наукова істина виявляється в руках недоумкуватих. Однак підсвідомість існує, це факт. Так само, як беззаперечне існування легенів, серця і судин.

- Особисто я не вірю, що в Діка є якась там підсвідомість, - глузливо ввернула Мері.

- Є, зрозуміло. Але люди, що живуть таким життям, як ви, підтримують у своїй душі порядок і дисципліну - вони, як то кажуть, постійно напоготові, - і підсвідомість рідко отримує можливість проявитися. Але готовий закластися: якщо Дік раптом замислиться про свою душу (чого він ніколи не робить), то виявить там чимало дивного... Узяти, приміром, мене...

Грінслейд повернувся так, що я побачив його прозорі очі та гострі вилиці, підкреслені відблисками полум'я в каміні, і продовжив:

- Ми з тобою, Діку, більш-менш однієї породи, але я вже давно зрозумів, що маю надзвичайно цікаві якості. У мене відмінна пам'ять і добре розвинена спостережливість, але все це ніщо порівняно з моєю підсвідомістю. Ось тобі буденна подія з тих, що трапляються протягом дня. Я бачу і чую приблизно

двадцяті частину, а запам'ятовую приблизно соту частину з усього, що відбувається переді мною, – якщо, звичайно, що-небудь дивне якимось винятково не зацікавить мене. А тим часом моя підсвідомість бачить, чує і запам'ятовує практично все! Однак я не можу користуватися цією пам'яттю на повну, тому що не знаю, що в ній зберігається, і не вмію її будити за власним бажанням. Лише час від часу відбувається щось, що відкриває краник підсвідомості, і звідти починає текти тоненька цівка. Часом я згадую імена, що, як на мене, ніколи не чув, або дрібні події та деталі, яких ніколи свідомо не помічав. Ви скажете: гра уяви. Але це не уява, оскільки все, що видає на-гора ця прихована пам'ять, цілком відповідає дійсності, я не раз перевіряв. І якби я знайшов спосіб відкривати цей краник, коли мені це потрібно, я б став страшенно тямущим хлопцем. А разом із тим і найбільшим ученим нашого часу, адже під час досліджень і експериментів усі складнощі полягають в тому, що звичайний мозок спостерігає недостатньо пильно і запам'ятовує результати і нюанси недостатньо точно.

– Гм, цікаво, – зауважив я. – Не стану стверджувати, що ніколи не помічав за собою чогось подібного, але яке це має відношення до того божевілья, що, на твою думку, охоплює світ?

– Усе дуже просто. У звичайної людини перетинка між свідомістю та підсвідомістю завжди залишалася дуже міцною, але зараз, у період загального розгвинчування гайок, вона неабияк ослабла, і два світи почали взаємодіяти. Це схоже на дві посудини з різними рідинами, стінка між якими продірявилась, а рідини почали перемішуватися. Виникає плутанина, а в тих випадках, коли рідини мають відповідні властивості, може навіть статися вибух. Ось чому я стверджую, що психології більшості цивілізованих людей більше не існує в чистому вигляді. На ній залишає свій відбиток щось таке, що піднімається з найбільш первісних глибин.

– Із цим я не сперечаюся, – погодився я. – Наша цивілізація виснажила себе, і особисто я зовсім не проти, щоб в ній було більше варварства. Я хочу, щоб світ став простішим.

– У такому разі, варварства тобі не бачити, як власних вух. – Грінслейд перевів погляд на Мері. – Життя в цивілізованому суспільстві набагато простіше за первісне життя. Історія людства – це безперервні спроби ввести чіткі визначення, зрозумілі всім правила мислення, норми поведінки і тверді закони, на підставі яких ми могли б жити. Усі вони – породження свідомості. Підсвідомість – річ первинна, що не підкорюється жодним законам. Її проникнення в повсякденне життя буде мати два дуже важливі наслідки. Ми зіткнемося з ослабленням здатності логічно міркувати – адже саме це зближує людей зі Всевишнім, і напевно втратимо всілякий контроль над собою.

Я підвівся, щоб закурити. Не знаю чому, але мене почав злегка пригнічувати діагноз, визначений доком нашому часу. Утім, навіряд чи він говорив про все це серйозно, оскільки відразу, без будь-якого переходу переключився на риболовлю, одне зі своїх численних хобі. У нашій річечці риба на мушку майже не ловилася, але в цьому сезоні я домовився з Арчі Ройленсом з'їздити до сусіднього «оленячого лісу» [7 – «Оленячі ліси» – ділянки території в горах Шотландії, призначені для розведення благородних оленів. Незважаючи на назву, більшість із них узагалі позбавлена деревної рослинності і нагадують звичайні пасовища.]. Том Грінслейд збирався

скласти мені компанію, щоб спробувати половити в тамтешній річці сьомгу. Минулого року на Північному нагір'ї зовсім зникла форель, і ми почали обговорювати ймовірні причини цього явища. Док одразу ж висунув дюжину теорій, і ми забули про людську психологію, занурившись у загадкову психологію риб з родини лососевих.

Після цього Мері нам заспівала, бо я вважаю вечір змарнованим, якщо не почую її співу, а о пів на одинадцятку Грінслейд одягнув пальто і церемонно вклонився.

Коли я курив останню люльку, мої думки знову повернулися до розмови з доком. Я знайшов тиху гавань, але як вирують і піняться хвилі у відкритому морі, до чого підступні припливи і відливи!

«Чи, бува, немає чогось ганебного в тому, що я так розкошую в настільки незатишному світі?» – подумав я, але потім вирішив, що немає, я заслужив свій спокій, адже прожив досить неспокійне життя. І все ж таки мені знову згадалися слова Мері про те, що по життю треба йти навшпиньки. Поміркувавши, я вирішив, що моя поведінка цілком задовольняє такий вимозі: я завжди був удачливий долі за її прихильність і в жодному разі не збирався спокушати її самовдоволенням.

Уже збираючись піднятися в спальню, я помітив листи на столику в холі, які так і не спромігся переглянути. Переважно квитанції і рекламні проспекти всіляких торговців. Але серед них виявився конверт, підписаний знайомим почерком, і тільки-но він упав мені в око, як серце мое тьохнуло.

Лист був від сера Волтера Булліванта, лорда Артінсвелла. У той час він уже покинув Міністерство закордонних справ, і тепер жив у своєму будинку в Кеннеті. Ми час від часу листувалися, обговорюючи сільське господарство і риболовлю, але мене раптово охопило передчуття, що цього разу мова піде про щось набагато серйозніше. Почекавши секунду-дві, я глибоко зітхнув і розкрив конверт.

Сер Волтер писав:

«Дорогий Діку, постався до цього листа як до попередження. За кілька днів до тебе звернуться з проханням, ні, скоріш, з вимогою зайнятися однією досить клопіткою справою. Я з цим не пов'язаний, але дещо мені відомо. Якщо ти погодишся, це буде означати кінець твого безхмарного життя. Не хочу впливати на твоє рішення в той чи інший бік, лише попереджаю про те, що станеться, щоб ти міг підготуватися і не був захоплений зненацька. Привіт Мері та малюкові.

Завжди твій А.»

І більше ані слова.

Відчуття тривоги відступило, і натомість прийшло роздратування. Чому ці бовдури не залишають мене у спокої?

Піднімаючись сходами, я дав собі слово не звертати ні на джойм з обраного шляху, які б привабливі пропозиції мені не зробили. Я достатньо послужив державі й іншим людям, а зараз настав час подбати про себе.

Глава 2

Я дізнаюся про заручників

Для мене немає аромату кращого, ніж запах сільського будинку.

Мері якось сказала, що цей аромат складається із запахів лампового гноту, собачої шерсті й деревного диму, але у Фоссе, де було електричне освітлення, а в будинку не було собак, це, скоріш, запахи деревного диму, тютюну, старих шпалер і садової свіжості, що проникає крізь відчинені вікна. А якщо зранку до цього букету додавалися пахощі сніданку, що готувався... Бувало, прямуючи до ванної, я навмисно зупинявся на верхньому майданчику сходів і прилягував, насолоджуючись.

Але того ранку, про який ідеться, цей запах анітрохи мене не тішив, навпаки: він буквально шматував мене, викликаючи відіння порушеного непередбаченими обставинами сільського спокою. Клятий лист – він ні на мить не полишав моєї голови. Ледь ознайомившись із посланням Булліванта, я з обуренням порвав його на шматки, але вранці, ще в халаті (українське здивувавши покоївку), спустився в хол, дістав з кошика для сміття обривки, склав їх і перечитав ще раз від першої до останньої літери. А потім шпурнув у недавно розтоплений камін.

Я залишився твердим у намірі не мати справ ані з автором листа, ані з його планами, але вже не міг повернути відчуття безтурботності, яке раніше огортало мене, як затишний старий плащ. До сніданку я спустився раніше за Мері, і покінчив з ним ще до її появи. Потім я запалив люльку і, як зазвичай, вирушив на ранковий обхід своїх володінь.

Ранок був ясний, свіжий, без інею, і проліски, що розпустилися на березі озера, здалеку здавалися клаптиками літнього неба. Водяні курочки будували гнізда, а в жорсткій торішній траві під завісою соснового гаю вже пробилися перші нарциси. Старий Джордж Веддон прибав дротяну сітку для захисту від кроликів, насвистуючи крізь останні два зуби, і все навколо, здавалося, наповнене радістю й весняним очікуванням. Та ось біда: я раптом перестав відчувати, що цей світ належить мені. Я немов дивився на чарівну картинку звідкись збоку. Щось увійшло ззовні та порушило вже таку звичну гармонію; і я не втомлювався проклинати Булліванта з його посланням.

Повернувшись до будинку, я з подивом виявив на під'їзній алеї перед фасадом здоровенний чорний «Роллс-Ройс». Педдок зустрів мене в холі і простягнув картку, на якій я прочитав відтиснене в'язю: «Містер Джуліус Віктор».

Зрозуміло, це ім'я було мені знайоме. Джуліус Віктор – один із найбагатших людей у світі, американський банкір, під час війни керував фінансовими

справами Британії. У газетах писали, що нещодавно він прибув до Європи на якусь міжнародну конференцію. До того ж я згадав, як Бленкірон, відверто недолюблюючи єврейський народ, якось при нагоді назвав його «найнеєврейським євреєм із часів апостола Павла».

У бібліотеці на мене чекав гінкий джентльмен – стоячи біля вікна, він неуважно оглядав наші околиці. Тільки-но я увійшов, він озирнувся, і я побачив худорляве обличчя, обрамлене ретельно підстриженою сивою борідкою, і найтривожніші очі з усіх, в які мені коли-небудь доводилося зазирнути. Гість мав винятково охайний і навіть підкреслено елегантний вигляд: костюм на ньому сидів просто дивовижно, чорна краватка зі шпилькою, прикрашеною великою рожевою перлиною, блакитна крохмальна сорочка, блискучі черевики. Але в його погляді було стільки божевільля, що він здавався якимось... скуйовдженим.

– Генерале! – вимовив він, рвучко зробивши крок мені назустріч.

Ми потисли один одному руки, і я жестом запропонував йому сісти.

– З вашого дозволу, без чинів, – сказав я. – Ви вже поснідали?

Він похитав головою.

– Випив чашку кави дорогою. Я ніколи не їм уранці.

– Звідки ви прибули, сер? – запитав я.

– З Лондону.

Від Лондона до нас сімдесят шість миль. Раненько ж йому довелося виїхати! Я глянув на містера Віктора з цікавістю, а він одразу ж підхопився і почав нервово крокувати кімнатою.

– СЕРЕ РІЧАРД! – нарешті вимовив він тихим приемним голосом, який напевно викликав довіру до себе будь-кого, до кого містер Віктор звертався. – Ви солдат і чимало побачили на своєму віку, тому вибачте мене за прямоту. Моя справа надто термінова, щоб гаяти час на порожні формальності. Від спільних друзів я знаю про вас як про людину виключно талановиту і сміливу. Мені також розповіли, попередивши про нерозголошення, про деякі ваші досягнення... І ось я тут – аби благодіяти вам про допомогу в найвідчайдушнішій ситуації!

Я простягнув йому коробку із сигарами. Він вибрав одну й акуратно закурив.

– Ви напевно чули про мене, – продовжував він. – Я надзвичайно заможна людина, завдяки багатству я маю чималий вплив, тому користуюся довірою в урядових колах. Я беру участь у багатьох найважливіших політичних справах, і без удаваної скромності можу стверджувати: мое слово має більшу вагу, ніж слово деяких прем'єр-міністрів. Я докладаю всіх зусиль, сере Річарде, аби зберегти мир у всьому світі, і, як наслідок, маю чимало ворогів – тих, хто прагне анархії та війни. На мене неодноразово здійснювали замах, але зараз це несуттєво. Мене непогано охороняють. До того ж я не більший боягуз, ніж інші, і готовий зустрітися зі своєю долею віч-на-віч. Але зараз мене атакували зброєю більш витонченою, і, зізнаюся, перед нею я

беззахисний. У мене був син, він помер десять років тому, і тепер у мене залишилася єдина дитина – дочка Адела. Їй дев'ятнадцять, до Європи вона приїхала перед Різдом, тому що в квітні має відбутися її весілля в Парижі. Два тижні тому вона вирушила на полювання з друзями в Нортгемптоншир, у маєток Рашфорд-корт. Восьмого березня вона пішла пішки в село Рашфорд, щоб відправити телеграму, – і зникла. Востаннє її бачили у двадцять хвилин на дванадцяті, коли вона виходила крізь хвіртку в огорожі маєтку...

Голос фінансиста задрижав.

– Господи милосердний! – вигукнув я, підводячись. Джуліус Віктор відвернувся до вікна, а я тим часом перетнув кімнату і почав ритися в книгах на полицях. Мовчання тривало недовго, і першим його порушив я:

– Ви вважаєте, за цим стоїть утрата пам'яті?

– Ні, – відповів він. – Пам'ять тут ні до чого. У нас є докази, що вона викрадена тими, кого я вважаю своїми ворогами. Її тримають як заручницю.

– Ви впевнені, що вона жива?

Він кивнув, бо голос знову відмовився йому служити.

– Існує доказ, який указує на ретельно продуманий і диявольськи витончений план. Можливо, це помста, але я схилився до іншого пояснення: політика. Люди, які захопили Аделу, розраховують у такий спосіб убезпечити себе.

– Що зробив Скотланд-Ярд?

– Вони зробили все, що в людських силах, але морок навколо цієї справи тільки згущується.

– У газетах нічого про це не писали. Хоча я зараз рідко в них заглядаю, але таку подію напевно б не пропустив.

– Обставини не розголошувалися, і журналістам нічого не перепало. Про причини ви дізнаєтеся пізніше.

– Містере Віктор, – промовив я, – я вам широко співчуваю. У мене, як і у вас, теж одна дитина, і якби щось подібне трапилося з нею, я, скоріш за все, збожеволів би. Але і не став би до кінця падати духом. Упевнений, міс Адела жива, здорова і незабаром повернеться додому, хоча вам, скоріш за все, доведеться заплатити за це нечувану суму. Я майже впевнений, що це справа рук банальних шантажистів.

– О, ні, – майже беззвучно вимовив він. – Це не шантаж, а якби так воно і було, я все одно не став би платити викуп. Повірте, сире Річард, становище було надзвичайно важке. Ідеться про куди більш важливі речі, ніж доля однієї юної дівчини. Я зараз не буду торкатися цього питання: усі подробиці, аж до найдрібніших, дещо пізніше вам повідомить людина, яка зробить це значно краще за мене. Але в заручниках моя дочка, моє єдине дитя, і я прийшов просити вас про допомогу. Тільки ви зможете її знайти!

- Але я зовсім не детектив,- невпевнено сказав я.- Я дійсно щиро співчуваю вам, але не бачу, чим можу допомогти. Якщо Скотланд-Ярд визнав своє безсилля, то у такого дилетанта, як я, напевно нічого не вийде.

- Справа в тому, що ви мислите зовсім інакше, ніж звичайні нишпорки, і, до того ж, вирізняєтеся винятковою мужністю. Я знаю, чим ви займалися раніше, сере Річарде. Повірте - ви моя остання надія.

Я зі стогоном звалився в крісло.

- Навіть не знаю, як пояснити, що всі ваші зусилля марні. Дійсно, під час війни я виконував деякі спеціальні доручення командування, не зовсім звичайні, відверто кажучи. Деякі з них мені пощастило завершити успішно. Але зрозумійте: в той час практично не мало значення, як загинути - від снаряда в окопі або від кулі в підворотті. Я був готовий ризикувати, і всі мої почуття були загострені вкрай. Але з цим покінчено. Зараз у мене зовсім інше ставлення до світу, мій розум і мої реакції, так би мовити, захарашені травом і бур'янами. Я так ґрунтовно укорінився в цьому селі, що перетворився на звичайного необтесаного фермера. Якщо ми вплутаємося в цю гру - а я не стану в неї вплутуватися, чого б мені це не коштувало,- я тільки все зіпсую.

Поки я проголошував цей спіч, містер Віктор напружено вдивлявся в мое обличчя. На мить мені здалося, що він збирається запропонувати мені гроші, і я навіть сподівався на це. Подібна пропозиція перетворила б мене на кремій, водночас зіпсувавши те приємне враження від цієї людини, що вже склалося у мене. Імовірно, така ж думка промайнула і в його голові, але містеру Віктору не забракло розуму її відкинути.

- Не можу погодитися з жодним словом із вашої самооцінки - я непогано розуміюся на людях. Тому й звертаюся до вас як до християнина і джентльмена: допоможіть знайти мое дитя! Я не буду більше наполягати на своєму проханні, адже я і без того забрав у вас багато часу. Моя лондонська адреса вказана на візитівці. До побачення, сере Річард, і, повірте, я глибоко вдячний вам за теплий прийом.

За кілька хвилин він і його «Роллс-Ройс» поїхали, а я залишився, відчуваючи пригнічення через сором і роздратування. Цілком очевидно, у який спосіб містер Джуліус Віктор сколотив своє багатство: він умів маніпулювати людьми. Якби він продовжував багати і наполягати, це тільки роздратовало б мене, але замість цього він якимось чином зумів перекласти відповідальність за все, що сталося, на мою совість, а разом із тим позбавив спокою мій розум.

Я вирушив на прогулянку, проклинаючи все на світі. Часом мене захльостував нестерпний жаль до цього нещасного батька, але ще більше я злився на свого гостя за те, що він намагався втягнути мене у свої справи. Звичайно, я не буду в цьому брати участь. Просто не зможу. Це свідомо неможливо - у мене немає для цього ані бажання, ані можливостей. Я не професійний рятівник юних леді, з якими ніколи навіть до пуття не стикався.

Людина, торочив я собі, має обмежувати свої обов'язки колом друзів і близьких - за винятком тих випадків, коли його сили потрібні країні. Мені за сорок, у мене дружина і крихітний син, про яких я повинен піклуватися,

до того ж, я прийняв тверде рішення відійти від справ і вимагаю поваги до свого вибору.

Але я б збрехав, стверджуючи, що на душі у мене було спокійно. Немов каламутна штормова хвиля із зовнішнього світу обрушилася на мій мирний куточок. Побачивши Мері з Пітером Джоном – вони годували лебедів на березі озера, я зупинився, щоб пограти із синочком. Робочі удобрювали інжирні деревця біля південної огорожі саду і чекали розпоряджень щодо молодих каштанів у розпліднику; старший пташник гукнув мене біля стайні, щоб з'ясувати, яке застосування знайти свіжій порції фазанових яєць, а конюх попросив мене оглянути бабки у коня Мері, – однак я просто не міг змусити себе з кимось говорити. Я любив ці речі і ці турботи, але на мить немов позолота обсипалася з усього, що мене оточувало. Мені довелося відкласти справи до того моменту, коли я почуватимусь краще.

З важким серцем я повернувся до бібліотеки, але не минуло й двох хвилин, як почувся шелест шин машини, що під'їхала до будинку. Потім у дверях з'явився Педдок, позаду якого маячили кострубата постать і чисто поголене обличчя Магіллврі, що здалося мені вкрай зосередженим.

Либонь, я навіть не простягнув руки. Ми були близькими друзями, але бачити його тієї миті мені хотілося найменше за все.

– От бісів причепа! – мимохіть вирвалося в мене. – Сьогодні зранку ти в мене вже другий відвідувач. І не шкода вам палива!

– Ти отримав листа від лорда Артінсвелла? – без передмов спитав Магіллврі.

– На жаль, так, – сумно кивнув я.

– Тоді ти знаєш, навіщо я приїхав. Але це може почекати до обіду. Діку, будь ласка, покvap слуг. Я голодний, як боривітер.

Мій приятель із його гострим носом і сухою головою і справді скидався на боривітер. Але довго сердитися на Магіллврі було конче неможливо, тому ми разом вирушили на пошуки Мері.

– Одразу скажу, що ти приїхав даремно, – зауважив я принагідно. – Я не дозволю ані тобі, ані будь-кому знову мене ошукати. І не думай проговоритися Мері. Не хочу, щоб вона хвилювалася через ваші дурниці.

За столом розмова йшла про Фоссе, про Котсуолдс[8 – Котсуолдс – протяжна гряда пагорбів у західній частині Центральної Англії. Офіційно визнана «територією видатної природної краси».], про «оленячий ліс», куди я збирався навідатися (він називався Мечрі), і про сера Арчібальда Ройленса, мого співорендаря, який нещодавно вкотре ледь не зламав шию, вправляючись у стипль-чезі.

Магіллврі був відмінним мисливцем, і міг багато розповісти про Мечрі. Головною незручністю цього місця було його оточення: на півдні Гарипол із занадто крутими схилами, на сході – ліс Гленайсіл, такий величезний, що полювати поодиноці там неможливо; а до самого Мечрі від найближчого мисливського будиночка майже тридцять миль шляху.

- Ось і виходить,- завершив свою розповідь Магіллврі,- що Мечрі оточений пустками, де бродять нелякані олені.

З його слів виходило, що найкращий час для полювання в тих краях - початок сезону, коли самці піднімаються на пагорби, тому що в Мечрі напрочуд багаті верхові пасовища.

Мері була у чудовому гуморі, тому що хтось похвалив Пітера Джона, до того ж, її тішило, що Магіллврі не поспішає, як зазвичай, у справах, і може хоч трохи затриматися. У неї накопичилося до нього безліч питань щодо господарства, і вона поділилася з ним такими грандіозними планами, що Магіллврі пообіцяв найближчим часом знову нас відвідати, додавши, що в нас його точно не отруять, як на шотландських заїжджих дворах для мисливців.

Я б отримував від цієї бесіди щире задоволення, якби не тривожний ранок з його неприємним післясмаком.

По обіді почався дощ, і ми з Магіллврі перемістилися в бібліотеку.

- О пів на четверту я маю виїхати,- сказав він,- тож у мене трохи більше години, аби розповісти про свою справу.

- Чи варто починати? - засумнівався я.- Повторю: за жодних умов я не прийму ніяких ділових пропозицій. Я відпочиваю, у мене відпустка. До кінця літа поживу тут, потім переїду до Мечрі.

- Ніщо не завадить тобі вирушити в Мечрі у серпні,- зауважив він, промовисто піднявши брови.- Робота, яку я хочу тобі запропонувати, буде закінчена задовго до цього.

Ця заява захопила мене зненацька, я і не став його зупиняти. А дозволивши приятелеві продовжувати, і сам захопився. Магіллврі добре знав про мою майже хлоп'ячу любов до всіляких байок і безсоромно цим скористався.

Почав він приблизно з того ж, про що напередодні повідомив доктор Грінслейд. Велика частина людства остаточно з'їхала з глузду, і це породило сплеск незрозумілих і непередбачених злочинів. Моральні засади розхиталися, а за період війни люди звикли до смерті й болю. Разом з тим у злочинців з'явилося куди більше можливостей, а оскільки більшість із них вельми тямущі суб'єкти, їм вдається залучити собі на службу власну нерозсудливість і порочну винахідливість.

Якщо ще на початку століття, продовжував мій приятель, абсолютно аморальні суб'єкти були явищем більш-менш винятковим, то наразі вони зустрічаються скрізь і, можна сказати, квітнуть пишним цвітом. На світ з'явилося нове, страшне і неприборкане плем'я: жорстоке, абсолютно позбавлене почуття гумору, уперте і з запаморочливою риторикою. Такі люди доволі часто зустрічаються в середовищі молодих більшовиків, у надрах ще більш радикальних комуністичних сект і гуртків і, зверніть увагу, серед лівої ірландської молоді.

- Нещасні! - мовив Магіллврі.- Нехай їх судить той, хто їх породив, але ми, ті, хто намагається залатати порепану тканину цивілізації, зобов'язані стерти їх з лиця землі. І неважливо, що вони належать до того чи іншого

руху, на перший погляд гарного або очевидно поганого. Це моральні невігласи, і вони здатні ввійти до будь-якого руху, якщо виявлять там своїх однодумців. Вони – неофіти і провісники злочинного світу, і ставитися до них необхідно як до злочинців. Головне в іншому: усім цим спритно керує купка людей, яких аж ніяк не назвеш невігласами і недоумкуватими. Ні, вони розумні і розважливі, і головне зло – в них. Ще ніколи від часів створення світу мерзотникам усіх мастей не жилося так комфортно!

Потім він виклав переді мною факти, які не підлягають розголошенню, принаймні, за наше життя. Усі вони свідчили про існування якихось зловісних умів, які зуміли використовувати у своїх цілях найбільш вибухонебезпечні течії в суспільстві. Усі сучасні прояви анархізму і радикалізму, стверджував Магіллврі, тісно пов'язані між собою, а за ними стоять якісь «антрепренери», що наживаються на стражданнях законслухняних людей і стражданнях нещасних жертв. І сам він зі своїми людьми, і американські поліцейські сили давно вже йшли по сліду одного з найжорстокіших і добре організованих злочинних співтовариств, і, завдяки щасливому збігу обставин, зрештою зуміли взяти його в кільце, і це кільце будь-якої хвилини могло почати стискатися.

Але тут виникла проблема. Глави злочинного угруповання не знали, яка конкретно небезпека їм загрожує, але розуміли, що над ними потроху згущуються хмари, тому і вжили заходів. Починаючи з Різдва, вони стали захоплювати заручників.

Тут я перервав Магіллврі, оскільки це здалося мені вже надто неправдоподібним.

– Як на мене, після війни ми звикли надто складно пояснювати прості речі. Тобі доведеться дуже постаратися, щоб я таки повірив у цю твою всесвітню злочинну змову.

– Можу заприсягтися, що зумію тебе переконати, – надзвичайно серйозно вимовив він. – Ти отримаєш найвагоміші докази, і якщо ти не дуже змінився з тих пір, як ми з тобою познайомилися, твої висновки будуть такими ж. Але повернемося до заручників...

– Принаймні, про одного з них мені дещо відомо, – ввернув я. – Після сніданку мене відвідав містер Джуліус Віктор.

– Ох, бідолаха! – вигукнув Магіллврі. – І що ти йому сказав?

– Поспівчував, але дав зрозуміти, що не маю наміру займатися цією справою.

– І він прийняв таку відповідь?

– Не те щоб прийняв, але з тим і пішов. А хто ще?

– Двое. Перший – юнак, спадкоємець великого капіталу. Востаннє друзі бачили його в Оксфорді сімнадцятого лютого в передобідній час. Він був студентом Крайст-Черч[9 – Найбільший аристократичний коледж Оксфордського університету. Його випускниками були тринадцять прем'єр-міністрів Великобританії.], але жив поза коледжу, винаймаючи апартаменти на Гай-

стріт. Випивши чаю в клубі «Грати», він попрямував додому переодягнутися, оскільки ввечері обідав у «Лисиці». Слуга зустрів його на сходах, коли молодик піднімався до спальні, але звідти він так і не вийшов. Відтоді його ніхто не бачив. Тобі, мабуть, відомо його ім'я: лорд Меркот.

Я здригнувся. Справді, ім'я було мені знайоме, я навіть зустрічався з цим юнаком на місцевих перегонах. Він був онуком і спадкоємцем старого герцога Елстера, найбільш шановного з англійських політиків старої школи.

– Однак вони вибирали жертв не навмання, – зауважив я. – Хто ж третій?

– Це найгірший випадок. Ти ж знаєш сера Артура Воркліффа? Він удивець, утратив дружину перед самою війною, і в нього лише одна дитина, хлопчик років десяти. Батько душі в ньому не чує. Девід – так звуть хлопчика – навчався у приватній школі недалеко від містечка Рай у Суссексі, і сер Артур винайняв будинок неподалік, аби бути ближче до сина. Щонеділі хлопчикові дозволялося обідати вдома. І ось в одну з неділей, коли вони з батьком, зазвичай, пообідали, Девіда відправили назад до школи на двоколці. Він, як каже сер Артур, дуже любив птахів, тому час від часу виходив з двоколки і йшов короткою дорогою по стежці через болота, щоб поспостерігати за пернатими. І ось таким чином, покинувши грума, він ступив на стежку – і безслідно зник.

Ця історія змусила мене здригнутися. Я добре пам'ятав сера Артура Воркліффа. На обличчі цього видатного полководця і державного діяча завжди лежав відбиток широї доброти. Можна тільки уявити той невимовний жах, який принесла йому звістка про те, що трапилось. Якби щось подібне сталося з Пітером Джоном, я б збожеволів від горя. Молода жінка-мандрівниця і студент, напевно непоганий спортсмен, цілком могли постояти за себе. Але десятирічний хлопчисько! І, тим не менше, усі три події виглядали занадто розрізненими і віддаленими в часі, щоб бути пов'язаними між собою.

Саме про це я і запитав Магіллврі.

– Але що, чорт забирай, змусило тебе зв'язати ці зникнення? Трое людей зникли з різницею в кілька місяців у віддалених одна від одної частинах Англії. Міс Віктор могли викрасти заради викупу, лорд Меркот міг з тієї чи іншої причини втратити пам'ять і заблукати, а Девіда Воркліффа могли викрасти якісь місцеві волоцюги. Чому ти вважаєш усе це частинами єдиного плану? Та й узагалі, чому ти вирішив, що хоча б один із цих випадків – справа рук злочинного синдикату? У тебе є хоч один доказ, що вони захоплені як заручники?

Магіллврі на мить замислився.

– Так, – нарешті вимовив він. – По-перше, загальні міркування. Якби банда мерзотників замислила викрасти трійцю заручників, вони не змогли б вибрати кращих кандидатур: дочка найбагатшого у світі фінансиста, спадкоємець давнього і славетного герцогського роду, єдиний син національного героя. Але є і прямий доказ...

Він знову замовк, вагаючись.

– Ти хочеш сказати, що у Скотланд-Ярда немає жодної зачіпки в цій справі?

– Ми проаналізували мінімум сотню, але всі вони вели в глуху безвихідь. Будь упевнений, ми врахували кожен дрібничку, просіяли кожен подробицю крізь дрібне сито. Ні, Діку, біда не в тім, що ми опинилися недалекою і дурнуватими, а в тім, що нам протистоїть диявольськи витончена хитрість. Ось чому без тебе і твоєї унікальної здатності знаходити істину там, де безсила звичайна слідча логіка, нам не обійтися. Півсотні моїх колег працюють удень і вночі, і єдине, чого нам, на щастя, вдалося уникнути – це витоків у газети. Тому в нас не плутаються під ногами всілякі доморощені детективи. Але результату поки немає. Ти берешся допомогти?

– Ні. Але навіть якби і погодився, усе одно не бачу жодної можливості довести, що ці три викрадення пов'язані між собою, або що хоч одне з них скоєно злочинним синдикатом, що, як ти стверджуєш, у вас «під ковпаком». Поки я почув лише версії, причому вельми хиткі. І де ж твій прямий доказ, скажи, будь ласка?

Магіллврі злегка зніяковів.

– Здається, я почав не з того кінця...– пробурмотів він.– Спочатку слід було б показати, наскільки небезпечним є наш супротивник, тоді тобі було б легше оцінити інше. Я сказав, що у мене є доказ, і він дійсно існує. Мені, принаймні, він здається вагомим.

– Кажи!

– Це, як не дивно, лише вірш. Минулої середи, через два дні після зникнення Девіда Воркліффа, містер Джуліус Віктор, герцог Елстер і сер Артур Воркліфф з ранковою поштою отримали листи одного і того ж змісту. У них був вірш, надрукований на друкарській машинці на тонкому рисовому папері. Адреси на конвертах також були надруковані, а не написані від руки. Судячи з поштового штемпеля, усі три листи були відправлені напередодні із західної частини центрального району Лондона.

Він простягнув мені листок, і ось що я прочитав:

Шукай там, де під сонцем полуденним
Насилу збирають злаків урожай мізерний;
Де сіяч розкидає зерна
У борозни полів Едему;
Де під деревом священним
Пряде провидиця незряча.

Я не зміг стримати сміх – до того безглуздим усе це мені здалося. Шість рядків якогось дилетантського віршика! Чудовий доказ – але не того, що мав на увазі Магіллврі, а повної абсурдності справи, якою мені пропонували зайнятися.

Однак, кинувши погляд на його обличчя, я схаменувся. Ледь помітний рум'янець на щоках мого приятеля свідчив про легке роздратування, але в іншому він мав зібраний і вбивчо серйозний вигляд. Треба визнати, що Магіллврі не був ані безпідставним фантазером, ані простаком, і це варто було враховувати.

– Це, можливо, доводить, що всі три викрадення пов'язані, тут я з тобою згоден, – кивнув я. – Але де докази того, що їх здійснив той самий злочинний синдикат, про який ти вже цілу годину говориш?

Магіллврі підвівся і почав нервово крокувати кімнатою.

– По суті, це не доказ, а більш-менш обгрунтоване припущення. Тобі, Діку, не гірше за мене відомо, що висновок може бути отриманий навіть тоді, коли його неможливо підтвердити суворим ланцюжком фактів і причинно-наслідкових зв'язків. Я ґрунтуюся на безлічі дрібних зачіпок, натяків та асоціацій, але готовий битися об заклад, що ти повністю зі мною погодишся, якщо у всьому розберешся неупереджено. Головне ось у чому: під час полювання на велику дичину ми теж отримали кілька незрозумілих послань, подібних до цього безглуздового віршика. Раніше ні з чим подібним я не стикався. Один з ватажків розважається тим, що розсилає безглузді «підказки» своїм супротивникам. І в першу чергу це говорить про те, наскільки синдикат упевнений у власній безпеці.

– Але ж ти сказав, що вони так чи інакше у вас у руках! Чому тоді тебе хвилюють заручники? Візьмете ватажків – і отримаєте всіх трьох цілими й неушкодженими.

– Якби ж то! Не забувай, з ким ми маємо справу. Спочатку вони використовують їх як щит, а коли ми відмовимось укласти з ними угоду, просто знищать.

Вочевидь, на моєму обличчі знову відобразилась недовіра, тому що Магіллврі з натиском додав:

– Саме так, вони вб'ють їх – трьох безневинних людей, а потім і самі не вагаючись пожертвують собою. Я непогано знаю цю породу. Хіба вони не чинили приблизно так само і раніше?

Він згадав кілька недавніх подій.

– Кепсько! – вигукнув я. – Просто жахливо! Єдине, що залишається в такій ситуації, – поводитись дуже обережно і наносити удар по ватажках тільки після того, як жертви опиняться в безпеці.

– У цьому й річ, – похмуро буркнув Магіллврі. – Уяви наше становище. Операція запланована на початок червня. Не вдаватимуся в деталі, чому обрана саме ця дата, але, повір, для цього є вагомі підстави. Існує надія, що завдяки нашим діям в Ірландії настане мир, а Італію і Північну Америку чекають події першорядної важливості, але все це залежить від того, чи вдасться знищити синдикат до середини літа. Розумієш? До середини літа ми повинні все закінчити, і якщо заручники не будуть звільнені до цього часу – вони приречені. Жорстокий вибір, але жодної альтернативи немає. Скажу тільки, що Джуліус Віктор, його світлість і сер Воркліфф знають про це. Але вони – видатні люди, і виконають свій обов'язок, нехай навіть ціною розбитого серця.

Пауза тривала кілька хвилин: я просто не знав, що сказати.

Уся історія як і раніше здавалася мені неймовірною, і все ж, дивлячись у щире обличчя Магіллврі, я не сумнівався в жодному слові. Я відчував жах – і перш за все тому, що описані моїм другом події нагадували тяжкий сон. Я гостро відчував власне безсилля, і це мене гнітило. Нарешті я вирішив, що допомогти нічим не зможу. А потім відчув раптове полегшення: тепер я міг чесно мотивувати свою відмову не лише небажанням розпрощатися з душевним спокоєм, а ще й тим, що непридатний для такої роботи. У мене відлягло від серця.

– Отже, – нарешті подав голос Магіллврі, – ти допоможеш нам?

– Ця шарада з недільного розважального додатка до «Таймс», яку ти мені показав, не має жодного значення. Ця загадка з тих, які не передбачають розгадки. Гадаю, ти збираєшся шукати заручників, використовуючи зібрані вами відомості про синдикати й особисті дані його ватажків.

Магіллврі кивнув.

– Але послухай, – продовжував я. – У тебе над цією справою працюють півсотні найсвітліших умів Британії. І вони з'ясували достатньо, щоб накинути зашморг на шию супротивника і затягнути його тоді, коли ти цього забажаєш. Вони навчені такої роботи, я – ні. Який у біса сенс вплутувати сюди такого дилетанта, як я? Яка тобі від цього користь? Та будь-який із цих п'ятдесяти детективів дасть мені фору в половину дистанції. Я не експерт, не світило в якійсь області – я нудний, рахманний і терплячий хлопець. А ця робота, як ти сам визнаєш, має бути виконана щонайшвидше. Якщо ти трохи поміркуєш, то переконаєшся, що моя участь у цій справі абсолютно зайва.

– Раніше ти досягав успіху за набагато гірших умов.

– Мені неабияк щастило. І нагадаю ще раз: тоді була війна, мій мозок був напружений і працював на повну силу. До того ж, на той час я безпосередньо займався справою, а зараз ти пропонуєш мені роль кабінетного аналітика. Ти ж знаєш, що така робота не для мене. І справа не в тому, що я не хочу допомогти, а в тому, що від мене не буде жодної користі.

– Я бачу все це інакше. Справа настільки серйозна, що я просто зобов'язаний використовувати все, що тільки можливо. Принаймні, спробувати використовувати. Отже, ти в справі?

– Ні. На жаль, нічим не зможу допомогти.

– Тому що не хочеш.

– Тому що в мене інший склад розуму.

Він скоса подивився на годинник і підвівся.

– Що ж, тепер ти знаєш, що мені потрібно. Я відмовляюся прийняти твою відповідь як остаточну. Подумай про все, що я тобі повідомив, і за день-два повідом про своє рішення.

Але я і секунди не вагався, оскільки знав, що вчиняю абсолютно правильно.

- Тільки не сподівайся, що я передумаю,- сказав я, проводжаючи його до автівки.- Справді, старий, якби я хоч чимось міг допомогти, я б приєднався до вас негайно. Але для справи напевно буде краще, якщо цього разу ти обійдешся без мене.

Розлучившись із Магіллврі, я в доброму гуморі вирушив прогулятися. Улагодивши питання з яйцями фазанів, я рушив до річки, щоб перевірити донні вудки. Погідливий день непомітно перейшов у тихий вечір, зорі розцяцькували небо, і я тихо подякував їм за те, що уникнув неприємної роботи, і тепер із чистим сумлінням знову можу насолоджуватися мирним життям. Я наполягаю - з чистим сумлінням: десь на самому дні моєї душі все ще жевріли якісь жаринки занепокоєння, але варто було ще раз тверезо поглянути на факти, аби переконатися в правильності мого рішення.

Відкинувши всі сумніви з голови разом із деталями цієї похмурої справи, я повернувся до чаю, нагулявши відмінний апетит.

У вітальні, крім Мері, я побачив стороннього. Це був сухорлявий джентльмен вельми похилого віку, прямий, як рушничний ствол, з обличчям, на якому життя написало стільки, що дивитися на нього те ж саме, що читати здоровезний роман. Коли він підвівся привітати мене, я не впізнав його, але незабаром посмішка, зморшки в куточках очей і повільний низький голос воскресили в моїй пам'яті два випадки з минулого, коли мені довелося зустрітися з сером Артуром Воркліффом.

Ми потисли один одному руки, я відчув, як крається мое серце, а потім ще раз, уже сильніше, коли я глянув на дружину. Мері почула те, чого не мала чути.

Я вирішив, що краще нічого не приховувати.

- Я здогадуюся, з чим ви завітали, сере Артур,- почав я,- і мені нескінченно шкода, що вам довелося пройти настільки виснажливий шлях марно...

Потім я розповів йому про зустрічі з Джуліусом Віктором і Магіллврі, про те, що вони мені повідомили, і про те, що я їм відповів. Мені здавалося, що ситуація максимально зрозуміла, і, схоже, сер Артур ладен був зі мною погодитися. Мері слухала, жодного разу не відірвавши очей від скатертини.

Поки я говорив, гість теж уникав зустрічатися зі мною поглядом, але потім повернув до мене своє обличчя, і я побачив, який біль на ньому написаний. Йому було трохи за шістдесят, але він здавався столітнім старцем.

- Я не заперечую вашого рішення, сере Річард,- неквапливо промовив він.- І знаю, що ви б не відмовилися допомогти, якби існувала хоч найменша можливість. Але зізнаюся - я нескінченно розчарований, тому що саме ви були моєю останньою надією. Розумієте, у мене нічого не залишилося на цьому світі, крім Деві. Якби він помер, напевно, я б це зміг витримати. Але не знати нічого про його долю і постійно думати про найгірше - це вже занадто.

Ніколи ще мені не доводилося відчувати такої гіркоти. Уявіть, як це: чути тремтіння в голосі, який звик владно віддавати команди, бачити сльози в

цих ясних очах, які раніше непохитно і пихато дивилися на цей світ. Від цього просто хотілося завити, як пес. Я не вагаючись віддав би тисячу фунтів за можливість утекти до бібліотеки і зачинити за собою двері.

Але Мері повела себе дивно. Немов маючи за мету остаточно збентежити всі мої почуття, вона попросила сера Артура розповісти про його хлопчика. Той показав нам мініатюру, яку тримав при собі. Девід виявився надзвичайно гарною дитиною з величезними сірими очима й аристократичною поставою. Погляд його був серйозний і довірливий – такий буває тільки у дітей, до яких жодного разу в житті не поставилися несправедливо. Мері зазначила шляхетний вираз обличчя малюка.

– Так, Деві шляхетний, – погодився його батько. – Мабуть, найблагородніша юна людина з усіх, кого мені доводилося знати. Цей хлопчик від природи делікатний і водночас сильний духом. Коли його щось турбує, він тільки міцно стискає губи, але ніколи не зронить ані сльозинки. Поруч з ним я сам часом почувався недостатньо сильним.

Потім він повідав нам про життя Девіда в закритій приватній школі, де той нічим не виділявся, хіба що виявив деякі здібності до крикету.

– Я хвилювався, що він занадто швидко дорослішає, – з блідю тінню посмішки зауважив сер Артур. – Але він завжди рухався в правильному напрямку, навчався спостерігати, оцінювати і міркувати.

За його словами, хлопчик був захопленим натуралістом, і займатися вивченням дикої природи міг у будь-який час дня і ночі. До того ж, він був вправним рибалкою і в свої десять років здобув чимало форелі в гірських струмках Галлоуей[10 – Галлоуей – графство у Південно-Західній Шотландії.]

Кінець ознайомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=42264399&lfm=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Співочий птах із родини дроздових зі строкатим коричнево-білим оперенням. Набагато більший за звичайного співочого дрозда.

2

«Кавалери» – прізвисько прихильників англійського короля Карла I (1600–1649) в епоху Англійської революції XVII століття. Їхні противники – «круглоголові» – підтримували Парламент.

3

Федерація чотирьох держав, які були розташовані на півострові Малакка (Негрі-Сембілан, Паханг, Перак і Селангор). Існувала від 1896 до 1942 р.

4

Денстервіль, Ліонель – британський воєначальник, генерал-майор. Очолюваний ним експедиційний корпус вступив у Баку в серпні 1918 року.

5

Частина Шотландії, розташована на півночі від затоки Ферт-оф-Клайд.

6

Саєтер – гірський луг у Скандинавії, де випасають молочну худобу.

7

«Оленячі ліси» – ділянки території в горах Шотландії, призначені для розведення благородних оленів. Незважаючи на назву, більшість із них узагалі позбавлена деревної рослинності і нагадують звичайні пасовища.

8

Котсуолдс – протяжна гряда пагорбів у західній частині Центральної Англії. Офіційно визнана «територією видатної природної краси».

9

Найбільший аристократичний коледж Оксфордського університету. Його випускниками були тринадцять прем'єр-міністрів Великобританії.

10

Галловей – графство у Південно-Західній Шотландії.